

Jazyk

O vzniku reči toho veľa nevieme. Vedci sa však domnievajú, že prvý jazyk sa mohol vyvinúť už pred viac ako 200 000 rokmi. Hovoríme ním len my ľudia, zvieratá jazykom komunikovať nevedia.

Polyglot

je človek, ktorý hovorí viacerými jazykmi.

Hvízdaný jazyk

využíva na prenos správ na veľké vzdialenosti hvízdanie. Na svete existuje viac ako 80 hvízdaných jazykov.

Neologizmy

sú umelo vytvorené slová, ktoré do jazyka priniesli spisovatelia. Napríklad v tvorbe P. O. Hviezdoslava sa môžeme stretnúť s neologizmami ako čarolet, zlatohlav a mnohými ďalšími.

Rajčiny!

Paradičky!

Dialekt

je nespisovná forma jazyka, ktorý prezradí, odkiaľ človek pochádza. Ten istý jazyk sa v rôznych regiónoch líši špecifickými slovami a prízvukom. Jeden jazyk môže mať desiatky dialektov.

Umelé jazyky

sa nevyvinuli prirodzene, ale vytvoril ich konkrétny autor či autori. Patria sem napríklad jazyky z vymyslených svetov (sindarčina, klingončina), umelé medzinárodné jazyky (esperanto), experimentálne jazyky (ithkuil) a mnohé ďalšie.

Mŕtve jazyky

sú tie, ktorými sa už nehovorí – napríklad latinčina, staroslovienčina či akkadčina. Tieto jazyky sa zachovali v literatúre a rituáloch a skúmajú ich historici a jazykovedci (lingvisti).

Jazyková bariéra

spôsobuje ťažkosti pri ústnej komunikácii. Vzniká, keď spolu ľudia komunikujú v rôznych jazykoch alebo jazyk nevládajú na dostatočnej úrovni.

Kryptofázia

je jazyk, ktorým medzi sebou komunikujú dvojčatá a ktorému rozumejú len ony samy.

Ohrozené jazyky

sú tie, ktorým hrozí zánik. Atlas svetových jazykov UNESCO pozná 8 324 jazykov, z ktorých sa približne 7 000 stále používa, 2 500 je ohrozených a 230 už zaniklo.

Komunikácia zvierat

Mnohé zvieratá komunikujú pomocou zvukov. Vtáky, cicavce, obojživelníky, hmyz a dokonca aj ryby využívajú zvuky, ktorými varujú pred nebezpečenstvom, hľadajú partnera či odháňajú rivalov.

Prímáty

majú prepracovaný systém zvukových signálov. Napríklad šimpanzy ich pri komunikácii využívajú viac než 30. Prekvapenie vyjadrujú opakovaným „hu-ú“ a agresívitu výkrikom „vá-a“.

Vtáky

dokážu vydávať tisíce rôznych zvukov. Dlhým spevom vábia partnera alebo chránia teritórium, krátkymi zvukmi komunikujú s ostatnými členmi krdla.

Delfíny

komunikujú hvízdaním. Každý delfín má svoj jedinečný hvízd, podľa ktorého sa dá odlíšiť od iných.

Tulene sloníe

sa navzájom rozpoznávajú podľa rytmu svojich hlbokých dunivých zvukov. Každý samec má svoj vlastný jedinečný rytmus.

Ryby

sú oveľa utáranejšie, než by sme si mohli myslieť. Špliechanie, krochkanie, kvičanie či pískanie – to sú len niektoré zo zvukov, ktoré pod vodou vydávajú.

Žaby

najčastejšie vydávaním zvukov prejavujú túžbu nájsť si partnera. Samec pri tom nafukuje hrdelný vak, čím na seba navyše upriamuje pozornosť.

Vlky

vyjú, štekajú a vrčia – nepripomína vám to niekoho? Áno, psy zdedili jazyk po vlkoch. Vytím sa dorozumievajú na veľké vzdialenosti, čo pomáha udržiavať svorku pohromade, držať sa pri svojich a odstrašovať cudzích.

Cvrčky

lákajú partnera cvrlikaním. Tento nezameniteľný zvuk vzniká trením predných krídel. Odborne sa tento jav nazýva stridulácia. Samčeky cvrlikajú a samičky počúvajú.

Krokodíly

medzi sebou komunikujú vrčaním, revom, kašľaním a sýčaním, ale tiež údermi čel'ustí o hladinu vody, bzučaním nosa a vypúšťaním bublín a vzduchových prúdov z nozdier vnorených pod vodu.

Psíky prérivé

vykrikujú rôzne „slová“, ktorými ohlasujú nebezpečenstvo. Keď upozorňujú na prichádzajúcich ľudí, dokážu dokonca opísať vzhľad votrelcov.

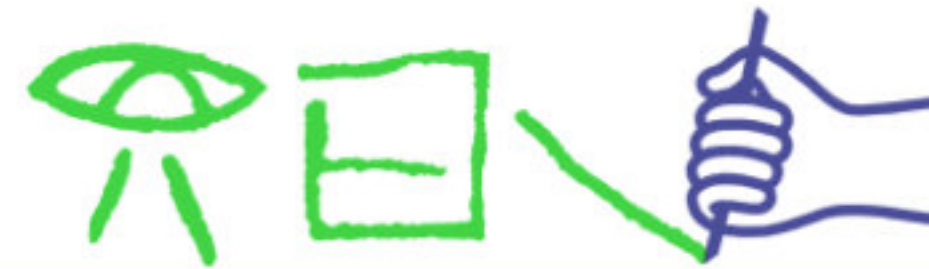
Písmo

Najstarším spôsobom zapisovania bolo kreslenie znakov prstom do piesku alebo hlíny.

Petroglyfy

sú znaky, ktoré na skalných stenách zanechali ľudia v praveku. Hoci ešte nešlo o písmový systém, aký poznáme dnes, tieto znaky už odovzdávali konkrétne informácie.

Klinové písmo

je najstaršie písmo, ktoré vytvorili Sumeri v Mezopotámii pred viac ako 5 000 rokmi. Názov pochádza od klinovitého tvaru znakov, ktoré sa vtlačali rydlom do hladkých hlínových povrchov.

Hieroglyfické písmo

využíva symboly a obrázky (logogramy) na znázornenie určitého pojmu, predmetu, ale aj jednotlivého zvuku. Slovo „hieroglyf“ znamená „posvätný znak“. Hieroglyfické systémy vznikli približne pred 4 000 rokmi v Egypte, Číne a Amerike.

Hebrejčina, arabčina a perzština sa píše a čítajú sprava doľava.

V mnohých jazykoch, vrátane slovenčiny, angličtiny, francúzštiny a japončiny, sa text píše a číta zľava doprava.

Japončina, kórejčina a čínština sa v minulosti písali zhora nadol.

Interpunkcia

je systém interpunkčných znamienok, ako napríklad bodky, čiarky, pomlčky či zátvorky. Pomáhajú nám lepšie porozumieť písanému textu.

Notácia

slúži na zápis a následnú reprodukciu hudby prostredníctvom grafických symbolov. K tomu, aby sme zapísali hudbu do nôt, nepotrebujeme žiadne zariadenie na záznam zvuku.

V roku 1440 vynášiel Johannes Gutenberg tlačiarenský lis, čím odštartoval éru kníhtlače. Dovtedy sa väčšina kníh opisovala ručne, čo bol zdĺhavý a vyčerpávajúci proces.

*razídlo –
kovová forma, ktorá
„vyrazí“ písmeno na
papier*

lis

vytlačené písmená

Kaligrafia

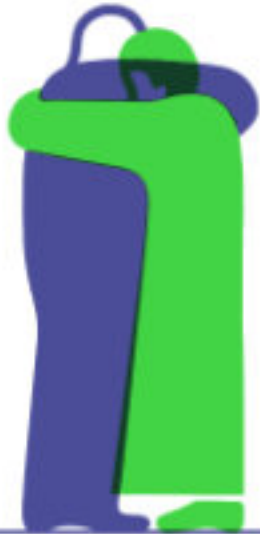
je umenie krasopisu. Pri kaligrafii sa používajú rôzne perá, štetce, fixky a atramenty.

Dnes píšeme častejšie na klávesnici než ručne. Rozloženie klávesov QWERTY pre latinské písmená, ktoré používame v súčasnosti, bolo pôvodne navrhnuté pre písací stroj už v 70. rokoch 19. storočia.

Komunikácia dotykmi

Dotyk pomáha vyjadrovať naše pocity a zámery. Objatia a bozky blízkych nám dávajú pocit bezpečia a starostlivosti. Rôzne typy dotykov majú rôzne významy a rozumieme im aj bez slov. Keď niekoho chytíme za ruku, hovoríme tým „som tu pri tebe“, zatiaľ čo priateľským potľapkaním po pleci vyjadríme podporu.

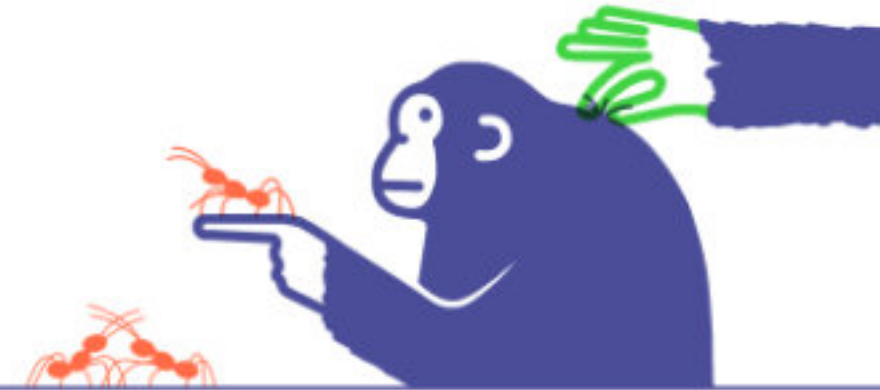

Podanie rúk

Tradícia podávania rúk je gestom mieru a dobrých úmyslov už takmer 3 000 rokov.

Šimpanzy sa pri stretnutí objímajú a čistia si navzájom srst', čím posilňujú vzájomné putá. Mravce komunikujú dotykmi citlivých tykadiel a predných končatín.

Podanie rúk oboma rukami

vyjadruje osobitnú úctu a úprimné city.

Ľudia sa bozkávajú už tisíce rokov: na pozdrav, na rozlúčku, na znak sympatie či priateľstva. Vzdušný bozk si môžeme poslať aj na diaľku.

Bozk

Filematológia je veda o bozkávaní.

Držanie sa za ruky

je prejavom blízkosti.

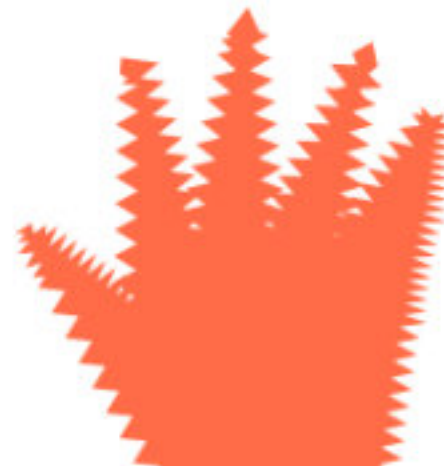
Pre dojčatá je dotyk životne dôležitou súčasťou komunikácie s matkou a okolitým svetom.

Dotyk môže byť príjemný, nežný a môže vyjadrovať dobré úmysly.

Môže však byť aj nepríjemný a bolestivý. Takýto kontakt treba okamžite ukončiť.

Vzájomné trenie nosov alebo „eskimácky bozk“ je spôsob pozdravu, ktorý poznajú mnohé kultúry. Nájdeme ho napríklad u Inuitov, ale aj u kočovných kmeňov na Arabskom polostrove či u obyvateľov Nového Zélandu a Havaja.

Noskanie

Gestá

Týmto jednoduchým gestám rozumieme, aj keď neovládame jazyk toho druhého.

Cyklistické signály

Dávam prednosť.

Pozor, výtlk!

Zastav!

Odbočujem vpravo.

Dirigentské gestá

Dirigent riadi interpretáciu hudobného diela. Pravou rukou, v ktorej drží taktovku, udáva rytmus. Mávaním, otáčaním a gestikuláciou pravej ruky vyjadruje emocionálny výraz skladby.

Potápačské signály

Mám problém s ušami.

Všetko je v poriadku (nad hladinou alebo na diaľku).

Pozri sa.

Nebezpečenstvo!

Je mi zima.

Dochádza mi vzduch.

Pohybuj sa týmto smerom.

Reč ľudského tela

Chôdza, postoj, pohyb a výraz tváre nám vedú o pocitoch a myšlienkach človeka prezradiť veľa. Reč tela je pri komunikácii kľúčová, pretože väčšinu informácií vnímame práve prostredníctvom neverbálnych signálov.

sebavedomie

sebavedomá chôdza

skľúčenosť

odhodlanosť

zmätok

nadradenosť

neistota

uzavretosť

nervozita

istota

nepokoj

smútok

prípravenosť konať

očakávanie

podráždenosť

povýšenie

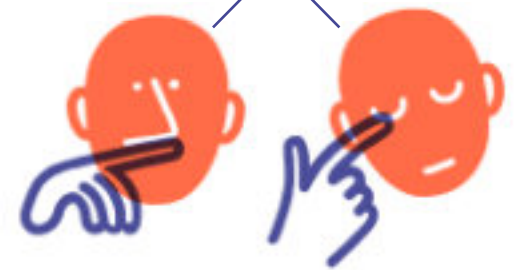
cíti sa nepříjemne, je v strese

potrebuje podporu, má obavy

klame, prekrúca pravdu

pozorne počúva

nesúhlasí

sníva, nudí sa

chce ukončiť rozhovor

čuduje sa

„Aké trápne!“

„Nemôžem tomu uveriť!“

ukrýva svoje úmysly

váha

cíti sa uvoľnene

je si istý svojimi slovami

„Ako som na to mohol zabudnúť!“

„Takto si neporozumieme.“

nesúhlasí

súhlasí

Ako porozumieť psovi

Uši, oči, jazyk, chvost a držanie tela vyjadrujú a prezrádzajú náladu i povahu psa.

Rád ťa vidím!

zmätený

ospalý

v dobrej nálade

zaujatý

nahnevaný

utrápený

Chýbal si mi!

Toto sa mi nepáči!

Daj mi to, prosím!

Zavýjanie je prirodzený spôsob, akým psy komunikujú. **Vrčanie** môže signalizovať strach, hnev alebo bolesť. Pri **štekaní** si treba všímať tón štekania, reč tela a pohyby chvosta.

Aúúúúú!

Vrrr!

Hav-hav!

váhavý

ostražitý

zmätený

energický

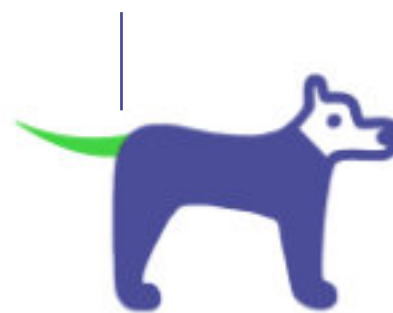
spokojný

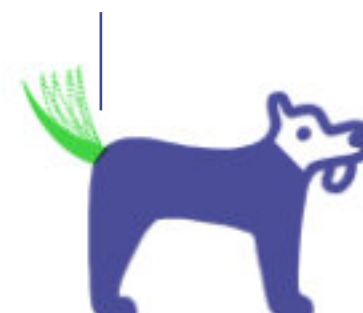
úzkostlivý

skúmavý

nadšený

podriadený

nahnevaný

znudený

nepokojný

pokojný

vystrašený

šťastný

hravý

Ako porozumieť mačke

Ak chceme porozumieť mačke, musíme sledovať jej uši, oči a fúzy. Najviac toho však prezradí jej chvost.

Teším sa, že ťa vidím!

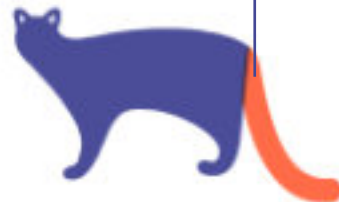

pozorná

spoločenská

nervózna

Ja ťa vidím, ale ty mňa nie.

Rada ťa vidím!

uvoľnená

nasrdená

nespokojná

prítulná

vystrašená

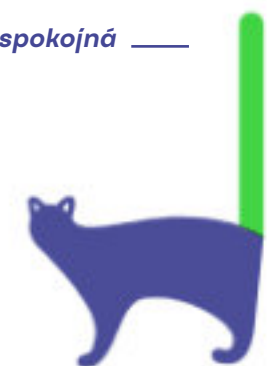
zvedavá

rozrušená

spokojná

Všetko je v poriadku.

Čisté šťastie!

Som rozrušená!

Nepríbližuj sa!

Bojím sa.

Som z toho zmätená.

Konečne pokoj.

Čo to bolo?

Venuj sa m!!

